

Jan Petránek

Fašistický meč byl vykován v SSSR

Rudá armáda a reichswehr

Tajná spolupráce 1922-1933

- neznámé dokumenty.

Znovuzrození německých ozbrojených sil v sovětském Rusku patří k těm nejvíce šokujícím kapitolám současné historie. Právě v Rusku byly do značné míry položeny základy budoucí útočné moci německých ozbrojených sil, které v roce 1939 uvrhly do válečných hrůz celou Evropu a které v r. 1941 zaútočily i na samotný SSSR.

Málokdo u nás totiž před rokem 1989 věděl, že Německo budovalo svou brannou moc - reichswehr (přejmenovaný v roce 1935 na wehrmacht) právě v Sovětském svazu, čímž byly obcházeny versailleské mírové dohody uzavřené po skončení první světové války. V SSSR se v podmínkách hlubokého utajení stavěly a dávaly do provozu společné továrny, letiště, tankové a letecké školy. Zde se učil v letech 1922-1933 budoucí výkvět fašistického wehrmachtu. Základy sovětsko-německé vojenské spolupráce položili Lenin, Trockij, Stalin. Tento článek předkládá čtenářům dokumenty, které dosud nespátřily světlo světa. Před půl stoletím byly totiž označeny jako „Supertajné“, což je odsoudilo do archivního GULAGu...

Evropský pořádek ustavený vítěznými mocnostmi ve Versailles vyznačil dvěma státům místo na periférii evropského dění - poraženému Německu a bolševickému Rusku, zmítanému občanskou válkou. Bylo jenom logické, že oba státy, cítíce se ukřivděny, našly k sobě brzy cestu. Tato spolupráce trvala po celou dobu existence tzv. výmarské republiky a narušil ji, i když nikoli zcela přerušil, teprve příchod Adolfa Hitlera k moci v roce 1933.

■ Německo a Rusko - versailleští párioové

Versailleským mírovým systémem Německo přišlo o 67 300 km² v Evropě a o všechny kolonie. Německo nesmělo vlastnit letectvo, ponorky, velké pancéřované lodi, vyrábět letadla a vzducholodi, tanky, obrněné vozy a chemické zbraně. Cítilo se ponížené, zdeptané a odzbrojené. Ale i Rusko se cítilo tímto systémem, zejména úlohou Polska, ohroženo.

V roce 1920 na poradě předsedů újezdních, oblastních a selských výkonných výborů V. I. Lenin velmi prudce zaútočil na versailleský mírový systém: *Co to je versailleská smlouva? Je to neslýchaný loupežnický mír! Versailleský mír stojí na Polsku, ovšem je pravda, že nám nezbylo sil, abychom dovedli válku do konce, ... abychom dobyli Varšavu. Abychom rozbili polské statkáře, bělogvardějce, kapitalisty. Ale naše armáda dokázala celému světu, že versailleská smlouva nepředstavuje takovou sílu, za jakou ji vydávají...* (41. díl ruského vydání úplných sebraných spisů, str. 353-4.)

Versailleská smlouva skutečně přidělila Polsku některé zvláštní klíčové funkce. Polsko mělo pro západní dohodové mocnosti nejen ohlídat Německo na východě, ale také zabránit průniku Ruska do střední Evropy. Začátkem srpna 1920 vtrhla Rudá armáda na polské území. Ve stejné době v Petrohradě začal II. kongres Kominterny, který žádal pracující celého světa, aby nedopustili jakoukoli pomoc bělogvardějskému Polsku. Lenin měl dalekosáhlé plány. Chtěl dobýt nejen Varšavu, ale dobytím Polska i otevřít sovětské revoluci cestu dál, na západ. V polovině srpna 1920 již byla Rudá armáda až u Varšavy. Tehdy Józef Piłsudski - hlava polského státu - vyzval Poláky k boji s Rudou armádou, což bylo polským obyvatelstvem nadšeně přijato. A tak musela Rudá armáda urychleně ustoupit.

Podle tajného materiálu druhého byra (tj. rozvědky) německého ministerstva obrany bylo v té době (v roce 1920) v Rusku kolem 20 000 německých instruktorů, kteří se věnovali německo-ruské vojenské spolupráci namířené proti západním mocnostem. Rusko dokonce mělo podle druhého bodu této tajné zprávy v případě eventuálního válečného konfliktu Německo podpořit. Němci měli na oplátku dodávat zařízení pro ruský vojenský průmysl (sovětská vláda jako vláda, která se dostala k moci nezákonným způsobem, byla na mezinárodní scéně oficiálně bojkotována) - se záměrem posílit Rusko při protianglických akcích, a to jak na asijské frontě, tak pro akce v Polsku. (Dokument z ruského státního archivu č. 1703, originál je německy.)

Roku 1921 byla v Berlíně vytvořena speciální skupina „pro spolupráci s Dělnicko-rolnickou rudou armádou“. Šlo o výrobu letadel (spolupráce se závody Albatros), o výrobu ponorek (s průmyslníky Blohm a Voßem), munici (s Kruppem).

Rusko takto získávalo kapitál i technickou pomoc při stavbě továren, dílen, laboratoří, závodů vojenského charakteru a zvyšovalo svou obranyschopnost. Německo naopak tímto způsobem snadno obcházel zákazy versailleského míru. Mohlo v Rusku vyrábět tanky a letadla. Němci dostávali z Ruska dodávky manganu (bez něhož není možné vyrábět vojenskou ocel), molybdenu, niklu, chromu, wolframu a dalších surovin. (A tady také možná leží kořeny pozdější touhy Němců po obrovském nerostném bohatství Sovětského svazu, které podle nich Rusko ani neumělo pořádně využít.)

■ *Rapallská smlouva*

V roce 1922 na velikonoční neděli přišlo tzv. Rapallo - a to byl šok pro Evropu. Těžko se najde v diplomatické historii tak významná mezistátní smlouva, tak bleskově uzavřená.

Vedoucím německé delegace v Rapallu byl von Maltzahn. V noci mu kdosi zabouchal na dveře, aby šel do haly k telefonu. Volal mu G. V. Čičerin. Von Maltzahn šel k telefonu v trepkách a noční košili. Čičerin mu navrhl, aby hned podepsali smlouvu. Až do rána se Němci v pyžamech a nočních košilích radili, zda má jejich delegace nabídku přijmout. Tak tuto epizodu popisuje ve své knize „Dáblský pakt“ německý historik S. Haffner.

V Rapallu uzavřely spolu obě mocnosti smlouvu, kterou nejen obnovily diplomatické styky, ale zahájily i veřejnou hospodářskou a méně veřejnou, zato velmi intenzivní, vojenskou spolupráci.

■ *Dohody o výrobě zbraní*

Německo-ruské vojenské vztahy se tedy intenzivně rozvíjely pravděpodobně již od jara 1922 a ačkoli v r. 1923 měly velmi vysokou úroveň, ani jedna strana se neodhodlala k forma-

lizování těchto vztahů nějakou formou vojenského svazku. Jednání bylo proto nejpłodnější v podobě dohod o výrobě zbraní.

Reichswehr dostal právo budovat na sovětském území vojenské objekty (polygony) pro zkoušky zbraní, aby tam mohl provádět výcvik těch druhů vojsk, které mu mírové smlouvy z Versailles zakazovaly. Ruská strana zase měla právo tyto zkoušky a postup vývoje sledovat.

V létě 1923 se konaly porady v Berlíně. Bylo dohodnuto, že vojenské výdaje v Rusku budou financovány částkou 75 milionů marek. (Později na dalším jednání, které se konalo v privátním bytě v Berlíně 30. 7. 1923, německý kancléř oznámil, že může poskytnout jen 35 mil. marek - s rezervou dalších 40 milionů.)

Na podzim 1923 byla uzavřena dohoda s firmou Junkers o vybudování továrny na letadla v SSSR a o dodávkách letadel. Zástupce německého ministerstva obrany Waurick označil tuto dohodu v dopise sov. vládě „za pilíř německého leteckého průmyslu“. Následovala další dohoda s reichswehrem o společné výstavbě továrny na výrobu yperitu.

Roku 1924 dostala sovětská společnost METACHIM objednávku na 400 000 yperitových šrapnelů pro třípalcová děla. Tato munice byla převzata v r. 1926.

V březnu 1926 se spolupráce rozšířila i na společné manévry štábní, přípravu voj. cvičení, společné akademické vojenské kurzy, společné zkoušky chem. zbraní a nakonec byla vybudována tanková a letecká škola. Do Německa jezdili mnozí představitelé sovětských organizací, aby se seznámili s celou řadou tajných vojenských prací.

■ *Spolupráce v letectví*

V r. 1924 uzavřelo vedení Rudé armády vysokou leteckou školu v Lipecku na řece Voroněži. Znamenalo to faktické předání rozsáhlého objektu německému reichswehru. Oficiálně byli němečtí letci po dobu téměř 10 let maskováni jako 4. eskadra letecké části Rudého letectva (Dokumenty se zmiňují o 4. avio-oddílu soudruha Tomsona. Šlo o německého důstojníka Lit-Thomse.) Tuto leteckou školu měla ve své pravomoci tzv. 1. inspekce německé vojenské správy (wehramt) a Lit-Thomsen měl příkaz sledovat plnění všech bodů spolupráce. 1927-1928 se zde vyškolovalo 20 letců a 24 letců-pozorovatelů, v r. 1931 bylo vycvičeno 21 pilotů.

Pro problémy s kyslíkem se nemohlo létat velmi vysoko. Takové lety byly omezeny. Létalo se nejvýš do 6000 metrů. Cvičilo se bombardování včetně akcí střemhlav, protože se zjistilo, že takový postup je přesnější než střelba z leteckých kulometů.

Němečtí letci nosili civilní oděv a byli registrováni jako zaměstnanci soukromých firem v Rusku. Pokud se zabili, parte se falšovala. Mrtví byli posíláni do Německa zpátky lodí (z Leningradu do Štětína) v bednách označených jako strojní součástky.

Řada německých leteckých es bývalé světové války - Heinz, Makratzki, Voss, Teetzmann, Blume, Ressing - ti všichni působili v Lipecku. Do roku 1933 se tu vyškolovalo asi 130 pilotů, kteří většinou pak sami byli (už v hitlerovském Německu) učiteli vojenských leteckých škol.

■ *Tankové učiliště KAMA*

Von Sekt (od r. 1920 náčelník správy pozemních vojsk reichswehru) chápal, že v příští válce velmi vzroste význam tanků, že se bude měnit celková strategie, a tankové vojsko se

stane zvláštním, samostatným druhem vojsk, nikoli jen součástí pěchoty. Proto bylo v r. 1926 v Kazani zorganizováno německé tankové učiliště KAMA.

Za dva miliony marek zde Němci postavili kasárna, tankodrom a vše, co bylo nutné k výcviku. Školní tanky byly vyrobeny v Německu a v březnu 1929 přijely do Kazaně. Škola měla k dispozici zpočátku 6 tanků (23tunových) s motory BMW. Byly vybaveny děly ráže 75 mm. Dále tu byly 3 tanky menší (12tunové) s děly ráže 37 mm. Kromě toho tato škola dostala prostřednictvím Rudé armády také britské lehké tanky Karsten-Lloyd. Britské tanky dostali Němci v Kazani výměnou za zařízení pro sovětské vojenské továrny. Náčelníkem tankové školy byl generál Lütz, který měl v roce 1933 funkci náčelníka moto-mechanizovaných vojsk reichswehru.

V tankové škole se současně učilo nejvýše 12 mužů. Němečtí důstojníci byli na tu dobu uvolněni z reichswehru. Jeli do SSSR přes Polsko na falešné pasy, kde se uváděly jejich vymyšlené profese. Tankisté z Kamy - zpočátku tu bylo nejméně 30 vyšších důstojníků - vedli později v Německu tankistický výcvik. Byli to specialisté, plně připraveni jak vojsko - teoreticky, tak strojně - technicky. Studoval zde i budoucí generálplukovník wehrmachtu a budoucí velitel tankové armády v roce 1941 na ruské frontě (a taky budoucí autor teoretických prací o uplatnění tankových vojsk) Heinz Guderian.

■ Škola pro chemickou válku TOMKO

Nejtajnějším objektem reichswehru v SSSR byla ale škola TOMKO. Bylo to škola pro chemickou válku. Jejím šéfem se stal Ludwig von Sicherer. Chemické prostředky a zbraně se nejdříve zkoušely v roce 1926 v okolí městečka Podosinki. A poté v TOMKO. Celá škola byla umístěna u Volhy v Samarské oblasti, nedaleko od města Volska, tedy v bezprostřední blízkosti území autonomní Německé povolžské republiky. Odtud se rekrutovaly překladatelské kádry (a asi totéž platí i pro výše uvedenou tankovou školu KAMA). Do projektu TOMKO Němci investovali asi jeden milion marek.

Zkoušely se zde otravné látky pro dělostřelecké náboje, letecké bomby a také metody protichemické ochrany (prostředky dezaktivace, očištění prostoru od chemických látek). Byly tu dílny, laboratoře, vyvíjely se i přístroje apod. Sovětská strana pokládala průmyslovou výrobu otravných látek za velmi důležitou.

■ Společné vojenské manévry

V r. 1925 jela první skupina sovětských velitelů do Německa učit se na manévrech reichswehru. Již zmiňovaný německý historik S. Haffner píše, že docházelo k jednomu paradoxu za druhým. Němci byli vpuštěni do Ruska, aby se tam učili jak vyrábět nové druhy zbraní - a pak sami učili své ruské žáky s těmito zbraněmi zacházet.

V různých časových obdobích zase přijeli do Německa tito sovětskí generálové a politici: Tuchačevskij, Uborevič, Jakir, Triandafillov, Jegorov, Kork, Fed'ko, Bělov, Baranov, Dybenko, Unšlicht, Urickij, Meženinov, Katkov, Zomberg, Danenberg, Stěpanov, Věncov, Kalmykov, Dubovoj, Primakov, Levandovskij, Levičev, Lacis, Longva, Kotov, Germanovič a mnozí další. (Zvláště je třeba si všimnout Kotova. Je totiž znám také jako Lavrentěv nebo Naumov, ale jeho skutečné jméno bylo Ejtingon. Byl významným činitelem rozvědky (výzvědné správy) a nakonec i organizátorem vraždy Trockého v Mexiku v roce 1940.)

Uborevič ve zprávě hodnotící 13 měsíců, které strávil v Německu, napsal, že „... němečtí specialisté ve vojenské oblasti jsou nepoměrně dál než my. A my se musíme naučit jako oni přenést důraz na využití technických prostředků ve vojenské práci. Jde o tanky, zlepšení v letectvu, protitankové miny, prostředky spojení... Přitom Němci jsou pro nás zatím jediným oknem do světa k úspěchům vojenské techniky“.

Po německých manévrech v roce 1930 (konaly se od 14. do 19. září v Bavorsku) sovětskí pozorovatelé v hlášeních podrobně referovali o svých poznatcích. Němci ukazovali Sovětům svou nejnovější výzbroj, např. protiletadlový kanon ráže 75 mm (dosáhl do výšky 9500 m, do dálky 16 000 m). Byl to kanon, který dvojnásobně překonával sovětské zenitky.

Sověti se seznámili i s optickými zaměřovači výborné kvality Siemens a Zeiss. Proti tehdejšímu letadlům dosahovaly vynikajících výsledků. Pomocí těchto zaměřovačů bylo možné zasáhnout cíl první ranou.

Nové malokaliberní dělo, které Němci vyrobili, se dalo použít jak proti tankům, tak proti letadlům.

Německý protiletadlový kulomet byl schopen probít pancíř o síle 20 mm - stačil tedy i na pancíř všech lehkých a středních tanků té doby. Kulomet dosáhl do výšky 4200 metrů, zatímco tehdejší ruský kulomet jen do výšky 1000 metrů. Sovětské kulometry tehdy nešly účinně používat proti tankům. Němci pak Sovětům dodávali zbraně, munici, vojenské uniformy, technologii různé vojenské výroby (např. v dubnu 1929 uzavřela s Moskvou smlouvu o speciální vojenské výrobě firma Krupp).

Rusové zároveň se strojním vybavením dostali údaje o vývoji balistiky. Smlouva uváděla, že jde o „... předávání veškerých zkušeností v oblasti výroby pro zbrojní účely a celý režim technologie“. Zahrmovalo to i výbušniny a výrobu střelného prachu.

Německý vojenský atašé generál Kestring v dopise von Sektovi (v létě 1931) napsal, že německo-sovětská spolupráce je vidět na Rudé armádě skrz naskrz: „Naše názory a metody se táhnou jako červená nit celým sovětským vojenským systémem.“

V r. 1935 Kestring, poté co zhlédl sovětské vojenské manévry, píše: „Můžeme se pyšnit. Všichni tito velitelé a náčelníci jsou našimi žáky.“

Později se ale karta v jistém smyslu obrátila, neboť Němci poslali do Moskvy 1931 na vyškolení řadu vysokých vojenských velitelů. Byli tu Model, Horn, Kruse, Feige, Brauchitz, Keitel, Manstein, Kretschmer a další.

Nevyděsily snad tyto vojenské kontakty s Němci Stalina natolik, že pak už nikomu nedůvěřoval?

■ Mohli diktovat celému světu

10. 5. 1933 na pozvání Tuchačevského přijela do Moskvy skupina pěti vysokých německých důstojníků. Delegaci vedl náčelník výzbroje reichswehru generál von Bockelberg. Oplácel tím M. N. Tuchačevskému jeho návštěvu z roku 1932, kdy si v Německu prohlížel podniky vojenského průmyslu. Nyní si pro změnu zase Němci prohlíželi sovětskou vojenskou výrobu. Navštívili 1. letecký závod, dělostřelecký opravárenský závod v Golutvinu, chemický závod v Bobrikách, Krasnoputilovský závod, polygon v Ruze, vojenskou výrobu v Tule, závody v Charkově, Kalininův závod v Moskvě na výrobu těžkých zbraní a ještě další podniky.

Na počest německé delegace uspořádal maršál Vorošilov recepci a německý velvyslanec v květnu 1933 svou recepci. Na této recepci hovořil Vorošilov o tom, že je třeba dále podporovat spojení mezi „spřátelenými armádami“ SSSR a Německa.

Tuchačevskij tehdy řekl: „*Nezapomínejte, že nás naše politika sice rozděluje, ale ne naše city, city přátelství Rudé armády k reichswehru. A vždy přemýšlejte o tom, že vy i my - Německo a SSSR - můžeme diktovat své podmínky celému světu, pokud budeme postupovat společně.*“

■ Konec sovětsko-německých kontaktů

Obecně je známo, že příchod Hitlera k moci v r. 1933 znamenal začátek konce těsné spolupráce mezi Rudou armádou a německým reichswehrem. Bývalý německý velvyslanec von Dirksen naproti tomu ale tvrdí, že podnět k rozštěpení zájmů vycházel naopak z Moskvy. Podle něj to bylo sovětské vojenské velení, které požadovalo, aby reichswehr se svými podniky v Rusku skončil. Sovětsko-německé kontakty sice ještě po nějakou dobu na různých úrovních pokračovaly, ale jejich charakter se pod tlakem obou ideologií a reálné situace pozvolna měnil. Nebylo již možné uzavírat dlouhodobé smlouvy, přecházelo se na dílčí smlouvy ve vojenské oblasti, nakupovaly se už jen vzory vojenské techniky a výzbroje. Začalo období rychle vzrůstající vzájemné nedůvěry.

Přední sovětsí vojenští činitelé, kteří se v třicátých letech dostali do Německa, samozřejmě zaznamenávali, že reichswehr má paralelně styky i s dalšími státy. Němci přecházeli na aktivní spolupráci se závody ve Švédsku, Holandsku, Španělsku; někteří němečtí důstojníci měli přístup do amerických vojenských arzenálů i vojenských institucí. V Anglii byli představitelé německé armády přítomni při leteckých a tankových manévrech a také se seznamovali i s vojenským potenciálem Československa.

Smlouva z Rapalla, která formálně existovala vlastně až do napadení SSSR v r. 1941, přestávala být funkční. Německo se začalo koncem dvacátých let orientovat více na Západ (Dawesův plán, který mj. předpokládal půjčku 800 milionů zlatých marek na stabilizaci německé měny, se pro Německo jevil nakonec výhodnějším než spolupráce se SSSR) a i Moskva byla zklamána odklonem Německa od „možné revoluce“. Kominternu začala hledět směrem k Francii.

■ Rusko-francouzská jednání

Nepochybně se v německo-sovětských vztazích nepříznivě odrazil také odchod Trockého z politiky (v r. 1929 byl poslán do vyhnanství). Bolševici byli pod vlivem nadcházejících sovětsko-francouzských jednání a mohli proto hlavní úspěch Rapalla - smlouvu s Junkersem - obětovat. Moskva měla také velký zájem navázat obchodní vztahy s francouzským leteckým průmyslem. Dalekosáhlé plány Junkerse v Rusku ztroskotaly (vysoké ceny, které firma Junkers požadovala, hrály také jistou roli).

Rusko-francouzské rozhovory jako politický manévr SSSR dosáhly svého účelu a vytvořily novou mezinárodněpolitickou situaci, při níž se Anglie dostala téměř do vleku francouzské východní politiky, anebo alespoň do určitého stupně závislosti na tomto směru.

Ve světovém tisku se začalo psát o obchodní a vojenské spolupráci SSSR a Německa. Sovětská rozvědka zjistila, že kampaň indiskrece zahájil sám německý ministr zahraničních

věcí Gustav Stresemann, který sociálním demokratům prostřednictvím svého tajemníka podstrčil kompromitující materiály.

Skandál propukl poté, co Manchester Guardian (v roce 1926) napsal o případu dodávek sovětských nábojů pro reichswehr. V Německu to způsobilo vládní krizi a německá vláda musela podat demisi.

Záměrně vyvolaná aféra znamenala, že Německo již nepotřebovalo SSSR, protože versailleské zákazy byly časem otupeny. Francie byla ochotna spolupracovat s Německem při vývoji letectva a Anglie v oblasti výstavby lodí, včetně ponorek. Také Švédsko začalo spolupracovat s Německem v oblasti těžkého dělostřelectva, kromě toho si Němci vytvořili základny ve Finsku, Španělsku, Holandsku a v Argentině. Německo rozvíjelo spolupráci s Chile, a to se týká námořnictva, letectva, hydroaviace a i tak choulostivé oblasti, jako je válečná chemie. Německé pozice sílily i v Turecku.

■ Roztržka se prohlubuje

V září 1933 získala sovětská rozvědka materiál, podle něhož německý velvyslanec v Moskvě G. von Dirksen hlásil do Berlína, že Rusko odvolává své vojenské jednotky z polské hranice. Část sice posílá na Dálný východ, ale ostatní oddíly jsou rozmístěny ve vnitrozemí - z obavy nad možností hladových bouří. Dirksen soudil, že Rusko se s Polskem začíná sbližovat. Moskva si objednala dodávky polského železa.

Navíc SSSR odmítl poslat do Německa na další školní rok své důstojníky. To silně zmrazilo vztahy s Německem. Německo na revanš odmítlo poslat německé důstojníky na ruské podzimní manévry. Nastala doba, kdy Německo začíná na odzbrojovacích konferencích popírat svou vojenskou spolupráci se SSSR - pokud na to přijde řeč.

V roce 1933 německá policie zatkla 47 sovětských občanů mezi nimi 9 příslušníků sovětských obchodních organizací v Německu.

Od července 1933 Němci rozběhli kampaň o tehdejší hrozném hladomoru v SSSR, především na Ukrajině. Obrat zboží mezi Německem a SSSR za prvních devět měsíců r. 1933 se v porovnání s prvními třemi kvartály roku 1932 zmenšil o 45,7 %.

31. března 1935 otiskla Pravda stať Tuchačevského o Hitlerových vojenských plánech. Stalin tento článek osobně zredigoval.

2. června 1937 Stalin na vojenské radě obvinil Tuchačevského, Jakira, Uboreviče, Korka, Ejdemana, Feldmana, Primakova a Putnu. Prohlásil jejich činnost za vojensko-politické spiknutí a je samotné za loutky v rukou reichswehru.

11. června 1937 byl neveřejný soud, pak 12. června v noci byli všichni obvinění zastřeleni. Byli popraveni za spolupráci a přátelství s reichswehrem.

Německý historik S. Haffner ve své knize „Dábelský pakt“ uvádí tato fakta:

Za devět měsíců, od června 1937 do února 1938, zmizeli z velitelských míst všichni tradiční nositelé německo-ruské vojenské spolupráce období Rapalla - a dokonce už nejsou naživu. Byla-li tu možnost společného vojenského převratu proti Hitlerovi a Stalinovi - pak po těchto devíti měsících zcela zmizela. ... Bezprostředně před střetnutím, které se jevílo jako nevyhnutelné (mezi Německem a SSSR, pozn. aut.), přišel ještě jeden ostrý obrat v kurzu obou zemí - a neuvěřitelná epizoda v neuvěřitelné historii: pakt Molotova s Ribbentropem - pakt mezi Hitlerem a Stalinem z 23. srpna 1939.

Bylo to preludium v boji na smrt (nikoli na život) - druhé Rapallo.

27. srpna 1939, kdy do začátku 2. světové války zbývaly 4 dny, navštívil německý vojenský atašé gen. Kestring v Moskvě odd. zahraničních vztahů, oficiálně přišel blahopřát k uzavření paktu o neútočení mezi Německem a SSSR.

28. září 1939, dvacet sedm měsíců po rozkazu ministra obrany Vorušilova č. 96 z 12. června 1937, v němž se mluvilo o „odhalení spiknutí zrádců a kontrarevolucionářů, kteří jednali v zájmu německého fašismu“, Vorušilov spolu s armádním velitelem 1. stupně Šapošnikovem podepisuje sovětsko-německé vojenské protokoly pro koordinaci činnosti sovětských a německých vojsk na polském území v září 1939.

Stejný dokument pak podepsali i představitelé vrchního velení wehrmachtu.

Literatura:

- J. L. Djakov, T. S. Bušujevová: **Fašistický meč byl vykován v SSSR.** Knižní řada „Rusko v osobnostech, dokumentech, denících“, Moskva 1992.
- **Pakty Stalina s Hitlerem.** Naše vojsko, Praha 1990.